

КОЗАЦЬКО-ТАТАРСЬКИЙ СОЮЗ ЧАСІВ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ У ПОЛЬСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІІ ЧАСІВ П РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ ТА ПОЛЬСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Гриневич Т.Б.

Національний університет "Львівська політехніка"

Союз козацьких військ Б.Хмельницького та Кримського ханства був одним із ключових факторів успіхів війни 1648-1653 років. Саме татари виправили не достаток повстанських військ, що опирались здебільшого на регулярну піхоту, у кавалерії та забезпечила паритет у боях із польською кіннотою. У свою чергу із політичного боку угода між Кримом та козацтвом підносила питання повстання із шерегу внутрішніх конфліктів у Речі Посполитій до рівня міжнародного протистояння. Через хана можна було сподіватися залучення до війни також ключової сили у тогочасному світі – могутньої Османської імперії. Із перспективи часу можна розглядати угоду між Хмельницьким та Іслам Гіреєм III як об'єднання українського та кримсько-татарського народів, яких історична доля звела у єдиній українській державі.

Польська історична наука звертала пильну увагу проблемі козацько-татарського союзу. Попри її значну вагомість на сьогодні ні в польській, ні в українській науці немає спеціального дослідження присвяченого особливостям інтерпретації союзу в історіографії часів П Речі Посполитої та ПНР.

Слід зазначити, що в епоху романтичної історіографії в XIX ст. сформувався образ союзу, як об'єднання азіатських варварських сил, що вступили у боротьбу проти Західного світу та цивілізації загалом. Яскравим відображенням таких ідей стали картини змальовані у художньому творі Г.Сінкевича «Вогнем та мечем», де автор звернувся до архетипічних символічних кодів показу козаків і татар «силами темряви», що втілюють усі найнижчі інстинкти грабунку, кровопролиття та руйнування і які є породженими безкрайніми просторами «Дикого Поля». Подібні образи знайшли своє місце і у історичних дослідженнях провідних польських дослідників історії українського козацтва початку XX ст. Ф.Равіти-Гавронського та Л.Кубалі. Варто згадати що у польській історіографії панував погляд про тюркську генезу самого козацтва де воно було породжене самими традиціями життя населення степу. Зверталось увагу, що саме населення пограничних регіонів мало змішаний тюрксько-слов'янський характер і відрізнялося за своєю культурою від решти руського народу Речі Посполитої. Серед досліджень польських

істориків міжвоєнного періоду слід виділити праці О.Гурки у яких дослідник намагався провести докорінну переоцінку історичних образів часів Хмельниччини. Особливо цікавими виступають його спеціалізовані дослідження чисельності татарських армій у кампаніях 1648-1651 років де науковець аналізує мобілізаційні та апровізаційні можливості Кримського ханства та України спростував можливість існування сотень тисяч військ про йшло у до тогочасних історичних працях [1].

У післявоєнній польській історичній науці Хмельниччина перейшла у категорію проблем розгляд яких старались уникати. Це було зумовлене політичною кон'юктурою коли у соціалістичній Польщі старались замовчати факти боротьби із українським народом, що тепер виступав частиною СРСР. Однією із перших у ПНР праць присвячених історії козацтва було дослідження Л.Подхородецького «Запорізька Січ», яка у радянському дусі ставилася із симпатією до козацького повстання. Про умови укладення союзу між Хмельницьким і ханом зазначалося лише, що гетьман «трохи проханнями, а трохи погрозами уклав союз із Кримом» [2]. Ширше вчений розглянув цю проблему у своїй історії Кримського ханства. У біографії Б.Хмельницького Я.Качмарчик при викладі обставин укладення угоди звернувся до татарської хроніки Сенаї де стверджувалося що гетьман особисто не їздив на переговори до Бахчисараю. Щодо відправлення на допомогу козакам Тугай-бея історик зазначив що таким чином Іслам Гірей намагався позбутися його з півострова, як одного із очільників анти ханської опозиції [3]. Серед опозиційних до офіційної історичної науки вчених слід виділити П.Ясеніцу. Цікавими є твердження науковця про укладення союзу між татарами та козаками, щонайменше за три роки перед повстанням [4]. Тоді козаки, ще без участі Хмельницького, який виступав з підтримкою ідеї короля Владислава IV про війну із Кримом, розпочали переговори задля отримання допомоги у майбутньому повстанні.

Проблема козацько-татарського союзу займала вагомe місце у польській історіографії через її значущість у долі Речі Посполитої. Це питання розглядали як із політичної, так і з мілітарної та навіть культурної сторони. На особливості підходів до інтерпретацій проблеми впливали фактори політичного середовища у якому розвивалася історична наука в Польщі.

1. *Górka O. Liczebność Tatarów Krymskich i ich wojsk. – Warszawa: Główna drukarnia wojskowa, 1936. – 116 s. 2. Podchorodecki L. Sicz Zaporoska. – Warszawa: „Książka i Wiedza”, 1970. – S. 191. 3. Kaczmarczyk J. Bohdan Chmielnicki. – Wrocław: Zakład Narodowy im.*

Ossolińskij, 1988. – S. 46-47. 4. Jasienica P. Rzeczpospolita Obojga Narodów. Srebrny Wiek. – Warszawa: PIW, 1985. – S. 332.

РЕПРЕЗЕНТАТИВНІ СИСТЕМИ У НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНОМУ ПРОГРАМУВАННІ

Гнатик Л.М., Баран М.М.

Національний університет "Львівська політехніка"

Нейролінгвістичне програмування (НЛП) – напрям у психотерапії та практичній психології, що вивчає закономірності суб'єктивного досвіду людей через розкриття механізмів способів моделювання поведінки і передачі виявлених моделей іншим людям. Засновниками НЛП вважають Р. Бендлера та його учня Д. Грюндера, що вперше представили метод у 70-х роках 20-го століття. Назва походить від комбінації слів, що описують неврологічні процеси («нейро»), мови («лінгвістична частина») та поведінкових ознак, що містять в собі «програмування». Нейролінгвістичне програмування – це модель людського внутрішнього досвіду та комунікації.

НЛП є потужним засобом, за допомогою якого можна здійснювати як позитивний, так і негативний вплив на свідомість індивіда, групи, мас. Ключовим моментом у НЛП є визначення провідної репрезентативної системи (модальності) партнера чи опонента у спілкуванні.

Репрезентативна система (лат. representation – наочне зображення) – основний, домінуючий спосіб отримання людиною інформації із зовнішнього світу; індивідуальна модель сприйняття того, що передають органи чуття людини; специфічна система збирання та опрацювання інформації, яку особа використовує для формування й репрезентації власного досвіду.

Саме репрезентативні системи відіграють визначальну роль у взаємодії людини з навколишнім світом і власною підсвідомістю. Цей зв'язок підтримується за допомогою трьох систем образів, відчуттів і уявлень: візуальної (зір), аудійної (слух), кінестетичної (м'язові відчуття, смак і нюх). З огляду на це, виокремлюють три основні модальності, представники яких у процесі осмислення реальності надають перевагу різним операційним категоріям мислення: візуали мислять образами, аудіали кодують інформацію за допомогою слів, кінестетики сприймають світ за допомогою відчуттів [1]. Деякі фахівці називають ще дигілітів, які орієнтуються на діалог та аналіз.